MALTA

QORTI CIVILI

PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF

JOSEPH ZAMMIT MC KEON

Seduta tas-27 ta' Marzu, 2014

Citazzjoni Numru. 908/2010

Angela Debattista, u t-tfal taghha Nazzareno sive Rennie Debattista, Godwin Debattista, Ronald Debattista u Isabelle Debattista, (detenturi tal-karta tal-identita` bin-numri 116439M, 473761M, 591463M, 188569M u 409160M rispettivament)

kontra

Joanne Debattista (detentrici tal-karta tal-identita` bin-numru 191374M) ; u b`digriet tat-28 ta` Frar 2011 gew nominati l-Av. Dr Mark A. Mifsud Cutajar LL.D. u l-P.L. Jean Pierre Busuttil bhala Kuraturi ghall-assenti konvenuta Joanne Debattista ; u b`digriet tat-12 ta` Mejju 2011 gie revokat id-digriet tat-28 ta` Frar 2011 gie revokat id-digriet tat-28 ta` Frar 2011 u gie mahtur l-Av. Dr Christian Grima bhala mandatarju ghall-assenti konvenuta Joanne Debattista

Il-Qorti :

I. Preliminari

Rat ir-rikors guramentat prezentat fit-13 ta` Settembru 2010 li jaqra :

1. Illi permezz ta` testament ta` nhar it-2 ta` April 2004, fl-atti tan-Nutar Dottor Joanne Lia, l-attrici Angela Debattista u zewgha Joseph Debattista – kopja ta` liema qieghda tigi hawn annessa u mmarkata bhala "Dokument D1" – hallew diversi legati, u nnominaw u istitwew eredi universali taghhom, proprjetarji assoluti u padruni tal-gid kollu taghhom li ghandhom lill-uliedhom kollha u cioe` Nazzareno sive Rennie Debattista, Isabelle Debattista, Godwin Debattista u Ronald Debattista – l-atturi l-ohra – u ohthom Joanne Debattista – il-konvenuta ;

2. Illi dan huwa l-ahhar testament illi ghamlu Angela u zewgha Joseph Debattista ;

3. Illi Joseph Debattista, ir-ragel tal-attrici Angela Debattista, miet nhar is-6 ta` Ottubru 2004, kif jidher mic-certifikat tal-mewt tieghu, hawn anness u mmarkat bhala "Dokument D2" ;

4. Illi fl-ghaxar (10) artikolu ta` tali testament jinghad illi : "It-testaturi jridu u jordnaw li fil-kaz li xi hadd mill-eredi hawn fuq imsemmija ma jaghtix il-kunsens tieghu meta jkun mehtieg u/jew jekk xi hadd mill-imsemmija eredi jipprova b`xi mod jattakka kwalunkwe parti ta` dan it-testment taghhom u/jew jaqla` l-inkwiet, huwa jiddekadi mill-beneficcji kollha lilu mhollija f`dan it-testment u jiehu biss il-legittima skond il-ligi" ;

5. Illi l-konvenuta Joanne Debattista holqot inkwiet serju fil-familja u dana peress illi nhar l-20 ta` Marzu 2009, permezz ta` att ta` kostituzzjoni ta` debitu fl-atti tan-Nutar Pierre Falzon, l-intimata Joanne Debattista, ikkostitwiet ruhha vera, certa u likwida debitrici a favur ta` certu Braden Mamo fis-somma komplessiva ta` sitta u ghoxrin elf Euro (€26,000), u kkostitwiet bhala garanzija ghall-hlas tal-imsemmija somma, ipoteka specjali fuq is-sehem ta` wiehed minn ghaxar partijiet (1/10) indivizi jew kull sehem iehor li jista` jkollha mill-fond "La Brise Marine", qabel jisimha "Villa Rosdemar" bla numru, li qieghda fi Triq it-Trunciera, Qawra, liema proprjeta` mhijiex proprjeta` tal-konvenuta izda hija proprjeta` tal-kontendenti u dana in kwantu ghal nofs indiviz tal-attrici Angela Debattista u in kwantu ghan-nofs indiviz l-iehor proprjeta` komuni tal-kontendenti wara l-mewt ta` missierhom. Il-proprjeta` hija wkoll soggetta ghall-uzu u uzufrutt ghaf-favur l-attrici Angela Debattista ;

6. Illi sussegwentament ghal dan, sahansitra nbdew proceduri ta` subbasta fuq l-imsemmija proprjeta`, liema proceduri ghadhom ghaddejjin sal-lum, minkejja illi l-esponenti qeghdin jippruvaw jottjenu s-sospensjoni taghhom pendenti l-ezitu ta` kawza illi ghamlu sabiex, fost affarijiet ohra, tigi kancellata l-ipoteka iskritta fuq l-istess proprjeta` u dana kif ser jigi ppruvat ahjar waqt it-trattazzjoni ta` din il-kawza ;

7. Illi apparti dana kollu, il-konvenuta Joanne Debattista holqot ukoll l-inkwiet fil-familja peress illi hija ddejnet ma` nies ohra, kif jirrizulta mir-ricerki taghha u ser jigi ppruvat ahjar waqt it-trattazzjoni tal-kawza, fosthom ma` certu Carmel Zammit illi l-konvenuta kkostitwiet ukoll ipoteka specjali fuq il-propjeta` hawn fuq deskritta minghajr ma kellha ebda jedd taghmel dan u

ghalhekk l-esponenti kellhom ghal darb`ohra jipprocedu b`kawza sabiex dik l-ipoteka tigi kancellata. Il-konvenuta ddejnet ma` xi nies ohra illi mhux l-ewwel darba li marru fil-post tan-negozju tal-atturi u b`theddid u mgieba ohra intimidanti talbuhom il-flus allegatament dovuti minghand il-konvenuta ;

8. Illi dana kollu holoq u ghadu qieghed jikkaguna inkwiet serju lill-atturi b`mod partikolari lill-attrici Angela Debattista li llum ghandha 'l fuq minn sebghin (70) sena ;

9. Illi ghalhekk il-konvenuta ddekadiet mill-beneficcji kollha lilha mhollija fl-ahhar testament tad-defunt Joseph Debattista u ma jispettaha xejn hlief is-sehem rizervat skond il-ligi ;

10. Illi ghalhekk kellha ssir din il-kawza ;

11. Illi dawn il-fatti l-esponenti tafhom personalment.

Ghaldaqstant, l-esponenti umilment jitolbu lil din l-Onorabbli Qorti, prevja kwalsiasi ordni, provvediment u dikjarazzjoni necessarja u opportuna u ghar-ragunijiet premessi joghgobha :

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi l-imgieba u l-agir tal-konvenuta Joanne Debattista holoq inkwiet lill-familja Debattista ;

2. Tiddikjara u tiddeciedi illi in vista ta` dan, il-konvenuta Joanne Debattista iddekadiet mill-beneficcji kollha lilha mhollija fl-ahhar testment ta` missierha Joseph Debattista u dana ai termini tal-ghaxar (10) artikolu tat-testment fl-atti tan-Nutar Dotto Joanne Lia ta` nhar it-2 ta` April 2004 ;

3. Tiddikjara u tiddeciedi wkoll illi l-konvenuta Joanne Debattista ma jmissha xejn taht l-imsemmi testment hlief is-sehem rizervat skond il-ligi ;

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta illi hija minn issa stess ingunta in subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-atturi u l-elenku ta` dokumenti esebiti mar-rikors guramentat.

Rat ir-risposta guramentata ta` Dr Christian Grima bhala mandatarju tal-assenti konvenuta li kienet prezentata fis-<u>27 ta` April 2011</u> u taqra hekk –

1. Illi d-domandi attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu respenti bl-ispejjez kontra l-istess atturi stante illi mhux minnu illi l-agir tal-esponenti kien tant illi ai termini tal-Artiklu Ghaxra (10) talt-Testment tal-mibki missierha Joseph Debattista, l-esponenti ddekadiet mill-beneficcji lilha mhollija fl-istess testment, dana kollu kif ser jirrizulta fit-trattazzjoni tal-kawza.

2. Illi ghaldaqstant, l-esponenti Joanne Debattista m`ghandhiex tippercepixxi s-sehem rizervat skond il-ligi izda l-kwota ereditarja lilha mhollija skond it-testment imsemmi.

3. Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-konvenuta.

Rat id-digriet taghha tas-17 ta` Mejju 2011 li permezz tieghu hija hatret lill-Assistent Gudizzjarju Dr Mariella Schembri Gonzi sabiex tigbor il-provi tal-partijiet.

Rat il-provi li ngabru mill-Assistent Gudizzjarju u l-atti l-ohra relatati mal-inkariku taghha qabel l-istess inkariku kien revokat b`digriet tal-5 ta` Frar 2013.

Rat illi l-gbir tal-provi tal-partijiet kien konkluz fl-udjenza tat-23 ta` April 2013.

Semghet is-sottomissjonijiet bil-fomm li ghamel id-difensur tal-attrici fl-udjenza tal-10 ta` Gunju 2013.

Rat id-digriet li tat fl-istess udjenza fejn halliet fil-kawza ghas-sentenza.

Rat in-nota b`kopja ta` sentenza li pprezentaw l-atturi fis-26 ta` Awissu 2013.

Rat l-atti l-ohra tal-kawza.

Ikkunsidrat :

II. <u>Provi</u>

<u>L-attrici Angela Debattista</u> xehdet illi l-atturi l-ohra u l-konvenuti huma l-hames uliedha. Zewgha miet fis-6 ta` Ottobru 2004. L-ahhar testment tieghu kien dak *unica charta* tat-2 ta` April 2004 fl-atti tan-Nutar Dottor Joanne Lia. F`dak it-testment, kien thallew diversi legati. Thalla l-prelegat tal-uzu u uzufrutt tal-gid favur taghha bhala martu. U l-hames ulied kienu istitwiti bhala eredi universali fi kwoti indaqs bejniethom. Fit-testment, saret id-disposizzjoni mertu tal-kawza tal-lum.

Xehdet illi apparti l-immobbli fosthom id-dar fejntabita hi, il-familja Debattista ghandha n-negozju. Il-konvenuta kellha l-vizzju tal-loghob tal-azzard sa minn meta kellha ghoxrin (20) sena. Kienet titlob il-flus ghaliex kien ikollha id-dejn u sabiex tkompli tilghab. Dan il-vizzju taghha mhux biss holoq inkwiet finanzjarju izda gab disgwid fin-negozju u fil-hajja ta` kuljum. Il-konvenuta

kienet tilghab il-flus il-casino kemm matul il-jum kif ukoll bil-lejl, minbarra li kienet tilghab *f`games rooms* go Bugibba u fuq l-internet.

Fissret li zewgha kien xtara karozza ghall-konvenuta. Din bieghetha sabiex ikollha flus biex tilghab. Kienet tahdem bhala *bartender* u *manager* fir-restaurant "*Mirabelle*" li huwa n-negozju tal-familja. Kien hemm okkazzjonijiet fejn il-konvenuta serqet flus mir-ristorant. L-ewwel darba li dan gara meta missierha kien ghadu haj ghal habta tal-2003. Hi kienet qalet li wara li kienet spiccat mix-xoghol u hadet il-*cash* go *envelope* ssiggilat biex tqeghdu fis-safe, poggiet l-envelope fil-wara tal-qalziet u meta marret it-toilet waqa` u tilfitu. Dak iz-zmien emmnu l-istorja taghha. It-tieni darba kien fis-7 ta` Awissu 2005 meta l-konvenuta ghamlet rapport li xi hadd kien sgassa l-ufficcju tal-hanut u nsterqu xi flus ; in segwitu ammettiet li dak kien rapport falz. Episodju iehor huwa li fid-dar taghhom kellhom ufficju fejn zewgha kien jahdem l-accounts u jzomm xi flus. Darba minnhom kienet naqset borsa b`xi Lm800 flus kontanti u kien evidenti li kienet il-konvenuta li hadet il-flus.

Stqarret illi l-konvenuta bdiet tissellef flus mill-idejn. Minghand min kienet tissellef kien imur ifittex lill-konvenuta fid-dar tax-xhud. L-ulied l-ohra xtraw is-sehem li l-konvenuta kellha tan-negozju biex ma jkomplux ikollhom dan l-inkwiet. Il-konvenuta kienet imbaghad kriet hanut go Paceville jismu "*Za Za*". Ma bdietx thallas il-kera u lis-suppliers u kompliet tissellef. Tant kellha problemi li harrbet minn Malta. Bosta kredituri taghha baqghu jcemplu lix-xhud biex jithallsu.

Skond ix-xhud, l-aghar inkwiet kien meta d-dar taghha tpoggiet fis-subbasta. Wara li kien mar il-perit tal-Qorti, bintha l-attrici Isabella Debattista kienet ordnat ir-ricerki u sabet illi kienu saru kawzi kontra l-konvenuta. Is-subbasta saret minn certu Braden Mamo. Irrizulta li fil-20 ta` Marzu 2009, il-konvenuta kienet ghamlet kuntratt ta` kostituzzjoni ta' debitu fl-atti tan-Nutar Dottor Pierre Falzon, fejn il-konvenuta iddikjarat ruhha bhala debitrici ta` Braden Mamo fl-ammont ta` €26,000. Ghamlet garanzija ta` wiehed minn ghaxra ndiviz tad-dar u saret ipoteka specjali f`dan is-sens. Id-dar kienet

tappartjeni lill-komunjoni tal-akkwisti taghha ma` zewgha u ghalhekk in-nofs indiviz tad-dar kien jaghmel parti mill-wirt ta` zewgha.

Tghid illi flimkien mal-erba` uliedha (atturi fil-kawza tal-lum) ipprezentat rikors sabiex tigi sospiza s-subbasta. Dan kollu gara madwar sentejn ilu. Taf li saret kawza kontra Braden Mamo u kontra l-konvenuta biex tithassar l-ipoteka. Taf li s-subbasta tinsab sospiza. Ipprecizat illi minn ricerki rrizulta li l-konvenuta kienet ghamlet ipoteka ohra fuq d-dar (apparti dik favur Braden Mamo) a favur ta’ certu Carmel Zammit. Anke fil-kaz ta` dan tal-ahhar kien sar kuntratt ta` kostituzzjoni ta’ debitu ghall-ammont ta` €170,000 fl-20 ta` Frar 2009 fl-atti tan-Nutar Dottor Pierre Falzon. Kemm Braden Mamo kif ukoll Carmel Zammit kienu sellfu flus lill-konvenuta bl-uzura. Saret kawza kontra Carmel Zammit u kontra l-konvenuta.

L-attrici Isabelle Debattista pprezentat bhala Dok ID 4 id-dikjarazzjoni *causa mortis* tal-wirt ta` missierha.

Tixhed illi fil-pjazza ta` Bugibba hemm il-*Mirabelle Restaurant*. Dan in-negozju huwa operat mill-kumpannija tal-familja – Mirabelle Enterprises Limited. Il-konvenuta li tigi ohtha kellha l-vizzju tal-loghob tal-azzard. Minn meta kellha ghoxrin (20) sena, kienet tmur tilghab il-casino kemm matul l-gurnata kif ukoll bil-lejl. Kienet tilghab fil-*game rooms* ta` Bugibba u anke fuq l-internet. L-attrici Angela Debattista hija omm il-partijiet l-ohra fil-kawza. Hija direttur u azzjonista fil-kumpannija fuq riferita. Hutha kollha jahdmu fir-restaurant. Anke l-konvenuta kienet tahdem hemm ; fil-fatt kienet *bartender* u *manager*. Il-konvenuta kellha access ghal flus tar-restaurant.

Isabelle Debattista tikkonferma l-istanzi kollha li accennat ghalihom ommha fix-xiehda taghha dwar it-tehid ta` flus da parti ta` l-konvenuta mir-restaurant.

Tkompli tixhed illi hi saret taf li l-konvenuta kienet qeghda tissellef flus fuq l-idejn. Fil-fatt certu Carmel Zammit maghruf bhala "*il-Pici*" kien avvicina lil huha Ronald u qallu li l-konvenuta kellha taghtih €10,500. Ronald ha self mill-bank biex ihallas lil Zammit l-€10,500 ; fl-istess waqt avza lil Zammit biex ma jislifx aktar flus lill-konvenuta. Zammit jigi hu l-mara ta` Ronald Debattista.

Tghid illi madwar erbgha snin ilu, il-konvenuta kienet avvicinat lill-atturi u qaltilhom li kellha taghti flus lil numru ta' kredituri. L-ammont dovut lill-kredituri kien ta` €256,000. Hi u Ronald kellmu lill-persuni koncernati u hallsuhom. Il-konvenuta baqghet tahdem fir-restaurant.

In segwitu marret fuq l-attur Nazzareno Debattista u qaltlu li kellha dejn ta` madwar €280,000.

Skond ix-xhud, il-konvenuta pprovdiet lista ta` xi 12 il-persuna (b`isimhom u n-numri tat-telefon) li - skond hi - kienu persuni li kienet ssellfet minghandhom. Qalet ukoll li kien hemm minnhom li minghandhom kienet issellfet bl-uzura waqt li kien hemm ohrajn kienu tawha self b`rata ta` imghax li ma kenitx oghla mir-rata permessa mill-ligi. Uhud minn dawn il-persuni kienu jmorru r-restaurant biex isaqsu ghall-konvenuta. Meta kienu jsibu lill-konvenuta hemm, kienu jitolbu l-flus minghand hutha. Fil-fatt is-sitwazzjoni kienet aggravat ruhha sal-fatt illi hdejn il-*cash register* kien hemm in-numru tat-telefon tal-avukat tal-konvenuta, Dr Christian Grima, sabiex icemplu lilu.

Stqarret illi l-familja ma riditx tkompli ghaddejja minn dan l-inkwiet kollu. Sar inkontru u ttiehdet id-decizjoni li jsir tentattiv biex il-familja tixtri s-sehem tal-konvenuta min-negozju u mill-kumpannija. Intant sar kull sforz

sabiex il-konvenuta tinghata l-ghajnuna li kellha bzonn mhux biex thallas id-djun izda li tinghata kura ghand l-"Oasi" li huwa centru ta' riabilitazzjoni go Ghawdex ghal persuni li ghandhom vizzji. Inoltre il-familja kriet flat ghall-konvenuta go Marsalforn sabiex ikollha fejn toqghod meta tmur ghall-*counselling*. Il-konvenuta ma ghamlitx uzu mill-flat.

Kompliet tixhed illi meta xtraw s-sehem tal-konvenuta, hallew il-flus bis-sehem taghha ghand in-Nutar Pierre Falzon, biex flimkien mal-Av. Christian Grima, ihallsu lill-kredituri taghha. Mil-gurnata li l-konvenuta ma baqghetx fin-negozju, zdied id-dhul taghhom.

Qalet illi l-konvenuta ddecidiet li tikri hanut go Paceville jismu "*Zaza*". Marret ghand is-*suppliers* tal-familja u bdiet tixtri minghandhom bid-dejn. Regghu bdew jigru warajha il-persuni li kienu jisilfuha bl-uzura u jitolbuha l-flus. Anke n-Nutar Falzon kien infurmaha li ohtha kienet rega` bdiet tissellef il-flus. Il-konvenuta ghalaqet il-hanut u ma bdietx thallas il-kera. Il-familja bdew jircievu karti minghand is-sid ghall-hlas u ghall-izgumbrament. L-atturi hallsu d-djun li l-konvenuta kellha mas-*suppliers*.

Intant il-konvenuta telqet minn Malta. Qabel telqet, hija avzat lix-xhud li mal-Av. Christian Grima kienet halliet lista ta` persuni li kienu kredituri taghha. Minkejja t-tluq ta` ohtha minn Malta, l-inkwiet baqa` tant li hi kellha titlaq mid-dar tar-residenza taghha, flimkien mat-tifel taghha ta` erbatax il-sena, biex tmur tghix ma` ommha, halli din tibqax tghix wahedha. Kienet tircievi telefonati minn persuni li jistaqsu ghall-konvenuta u wiehed mill-persuni li kien silifha l-flus kien mar ukoll id-dar ta` l-omm. Kienu jhossuhom intimidati l-hin kollu.

Qalet illi l-hanut li kienet kriet l-konvenuta kellu l-alarm imqabbad mad-dar. Darba minnhom dan l-alarm beda idoqq. Ix-xhud tghid li marret fuq il-post

u sabet zewgt irgiel li kienu sgassaw tieqa. Ghamlet rapport l-Ghassa ta' San Giljan. In segwitu sid il-kera kellimha ghax ried ikun jaf min kien ghamel rapport kontrih. Sid il-kera qal illi kellu struzzjonijiet mill-avukat biex jaghtihom kopja tac-cavetta ghaliex kien biddel s-serratura tal-hanut u kien qalilhom ukoll li kien hemm xi nies li xtaqu jaraw l-hanut ghaliex kienu mhajjrin li jikruh. Hi marret il-hanut flimkien ma` sid il-kera. Mar fuqhom ragel fuqhom li ghandu hanut tat-tatoos fl-akkwati u qalilha li l-konvenuta kellha taghtih il-flus.

Spjega illi nkwiet iehor kien meta bdew imorru d-dar ghandhom il-Marixxali tal-Qorti. Dawn avzaw lix-xhud illi kellhom ordni mill-Qorti sabiex imur il-perit tal-Qorti biex jistma d-dar ghaliex kien se jsir bejgh bis-subbasta. Kien f'dan iz-zmien li x-xhud ordnat ricerki fuq il-konvenuta u sabet illi minbarra li kien hemm xi kawzi kontra ohtha kien hemm dik is-subbasta fuq id-dar ta` ommha li kienet tappartjeni lill-komunjoni tal-akkwisti tal-ġenituri taghha.

<u>L-Avukat Christian Grima</u> xehed illi huwa l-avukat tal-konvenuta u kien gie ezentat mis-sigriet professjonali.

Xehed illi huwa kien ilu mill-2005 l-avukat tal-konvenuta.

Il-konvenuta kellha l-vizzju tal-loghob u ghalhekk kellha problemi finanzjarji. Il-familja taghha ghandhom restaurant. Il-familja tal-konvenuta kienu marru jkellmuh meta ndunaw li meta l-konvenuta kienet impjegata bhala *manager* fir-restaurant kienu qed jonqsu l-flus. Kienu qeghdin jallegaw illi kull meta l-konvenuta tkun xoghol, il-flus li kienu jsibu kienu jkunu anqas mis-sales. In-nuqqas kien ikun ta` bejn €500 u €1,000 kull darba. Ir-restaurant kien jiftah filghodu u jibqa` miftuh sas-02.00 a.m.

Meta kellem lill-konvenuta, din fethet qalbha mieghu illi minhabba l-vizzju tal-loghob, kienet qed tiehu flus mir-restaurant u anke tissellef flus fuq l-idejn. Ghalkemm kienet tilghab u titlef flus kbar, kienet issib min jislifha l-flus ghaliex kienu jaf li gejja minn familja tan-negozju. Bhala garanzija kienet taghmel ipoteka bis-sehem taghha tad-dar tal-genituri taghha.

Ghall-bidu l-familja kienet tghin lill-konvenuta billi tohrog il-flus hi u riedu jibghatu lill-konvenuta ghal programm ta` riabilitazzjoni, izda kienet taghmel xahar tajba u mbaghad terga taqa`.

Fix-xahar ta` Dicembru 2008, meta l-konvenuta kienet diga` telqet minn Malta, hu personalment spicca mhedded minn ghexerien ta` "*loan sharks*" ghaliex saru jafu li kienet qed tkellmu. Dak iz-zmien kellha dejn ta' €250,300. Ittiehdet decizjoni li jibghat wiehed wiehed ghal min sellef lill-konvenuta u jiftiehem maghhom dwar hlas lura tal-kapital li tassew kienu sellfu flimkien ma` ammont zghir ta` imghax. Fil-fatt saru hdax-il hlasijiet b`dan il-mod li kienu dawn –

Dok. CG 1 datat 23 ta' Dicembru 2008, lil Stephen Sammut, ghal € 6,650 ;

Dok. CG2 datat 23 ta' Dicembru 2008, lil Rita Cuschieri, ghal € 12,500 ;

Dok. CG3 datat 23 ta' Dicembru 2008, lil Carmelo Debono, ghal € 34,500 ;

Dok. CG4 datat 23 ta' Dicembru 2008, lil Francis Sammut, ghal € 10,970 ;

Dok. CG5 datat 23 ta' Dicembru 2008, lil Mark Brincat, ghal € 21,600 ;

Dok. CG 6 lil Romano Iliev, ghal € 16,300 ;

Dok. CG 7 datat 23 ta' Dicembru 2008, lil Mario Caruana, ghal € 17,600 ;

Dok. CG 8 datat 24 ta' Dicembru 2008, lil John Burlo, ghal € 11,530 ;

Dok. CG 9 datat 22 ta' Dicembru 2008, lil Vince Sciberras, ghal € 10,482 ;

Dok. CG 10 lil Victor Felice, ghal € 4,600 u

Dok. CG 11 lil Anthony Cassar ghal € 15,490.33.

Kompla jixhed li dawn il-flus kienu tawhomlu l-familjari tal-konvenuta wara li hadu *loan.* Xi sena jew sentejn qabel, il-familjari kienu diga` hallsu ghall-konvenuta madwar Lm150,000.

Mistoqsi jekk kienx hemm kredituri ohra, ix-xhud wiegeb li l-konvenuta ma kenitx tghidlu l-verita` u ghalhekk qatt ma kien jaf tassew x`kienet il-posizzjoni taghha ghaliex kienet tghidlu li kienet qed thallas u li ma kellhiex vizzju. Minkejja dak li qalet lilu, huwa xorta wahda sar jaf illi kien ghad fadal kredituri ohra.

Jikkonferma li l-konvenuta kienet hadet hanut Paceville b`kera. Hallset rigal ta` madwar €60,000. Dan kien il-bilanc li kien fadlilha mill-flus li kienu ssellfu l-familja biex johorguha mill-inkwiet. Kellha taghlaq. Ma hallsitx kera u kienet rinfaccjata b`kawza ta` zgumbrament.

Illum ftit li xejn kellu kuntatt mal-konvenuta. Jaf li kienet qeghda l-Ewropa pero` ma kienx jaf fejn. Fl-ahhar konversazzjoni li kellu maghha, il-konvenuta qaltlu li *"jiena naf x'ghamiltihom lill-familjari tieghi, naf kemm ikkagunajtilhom gwaj, naf illi jiena mhux talli qisni hadt s-sehem tieghi bhala werrieta qabel il-waqt talli tawni hafna iktar mill nahseb kien sehmi."*

Billi l-konvenuta ma tatx ix-xiehda taghha fil-kawza, tressaq bhala prova affidavit taghha fi procedimenti ohra.

F`dak l-affidavit, **il-konvenuta** xehdet li kellha l-vizzju tal-loghob. Kellha tissellef flus mill-idejn b`imghax li kien aktar minn 8%. Dwar il-kawza li ommha u hutha ghamlu kontra taghha u kontra Carmel Zammit, hija tghid li certu Carmelo Zammit iehor kien laqqaghha ma' Carmel Zammit, li jigi hu l-mara ta' huha Ronald. Carmel Zammit huwa maghruf bhala l-*Pici*. Ried jislifha l-flus pero` bl-uzura u bil-kundizzjoni li tiffirma kuntratt ta` kostituzzjoni ta' debitu. Accettat u sar il-kuntratt quddiem in-Nutar Pierre Falzon. Ghalkemm fil-kitba jinghad illi s-self kien ta` €170,000, dan mhuwiex minnu. Qabel iffirmat dak il-kostituzzjoni ta' debitu hija diga kellha dejn ma` certu Emmanuel Mamo li jigi missier Braden Mamo. Is-somma kienet ta' €20,000 inkluz l-imghax. Wara li ma setghetx thallas dak l-ammont, hi rega` kellha bzonn il-flus biex thallas dejn iehor, u ghalhekk avvicinat lil Carmel Zammit biex tara jekk kienx jaf lil xi hadd li seta` jaghtiha €100,000 u thallas lura dik is-somma fi zmien sentejn. Fil-fatt selliftha l-istess Carmel Zammit. Bhala kapital taha €100,000 mhux €170,000. Id-differenza ta` €70,000 kien l-imghax. Mill-€100,000 li ssellfet minghand Zammit, hallset l-€20,000 li kellha taghti lil Emanuel Mamo.

Dwar il-kawza li ommha u hutha fethu kontra taghha u kontra Braden Mamo, il-konvenuta xehdet illi dan Mamo kien ikun ma` Carmel Zammit. Wara xi xahar li kienet saret il-kostituzzjoni ta' debitu ma` Carmel Zammit, kellha bzonn aktar flus. Mamo seta` jislifha izda ried imghax ta' 30%. Meta sar il-kostituzzjoni ta' debitu ma' Mamo, kien taha €4,000 filghodu u l-bilanc ta` €16,000 wara li kien iffirmat il-kostituzzjoni ta' debitu. Mamo silifha kapital ta` €20,000 mhux €26,000 li hemm mitkub.

Ikkunsidrat :

III. <u>Risultanzi</u>

Kienu l-atturi biss li ghamlu sottomissjonijiet tal-ahhar. L-atturi qeghdin jinvokaw l-applikazzjoni ta` l-ghaxar (10) artikolu tat-testment *unica charta* ta` bejn l-attrici Angela Debattista u zewgha llum mejjet Joseph Debattista fl-atti tan-Nutar Dottor Joanne Lia tat-2 ta` April 2004. Huma jikkontendu illi, bl-imgieba taghha, il-konvenuta gabet fis-sehh dik id-disposizzjoni testamentarja, principalment ghaliex skond l-atturi bl-atti li ghamlet ippregudikat negattivament il-wirt ta` Joseph Debattista. In sostenn tal-pretensjoni taghhom l-atturi jaghmlu riferenza ghal sentenza wahda u cioe` dik tal-Qorti tal-Appell tat-28 ta` Gunju 1957 fil-kawza "**Paolo Zammit vs Rosa Zammit**".

Id-disposizzjoni testamentarju in kwistjoni taqra hekk –

"It-testaturi jridu u jordnaw li fil-kaz li xi hadd mill-eredi hawn fuq imsemmija ma jaghtix il-kunsens tieghu meta jkun mehtieg u/jew jekk xi hadd mill-imsemmija eredi jipprova b'xi mod jattakka kwalunkwe parti ta' din it-testment taghhom u/jew jaqla` l-inkwiet huwa jiddekadi mill-beneficcji kollha lilu mhollija f'dan it-testment u jiehu biss il-legittima."

Mis-sentenza "**Paolo Zammit vs Rosa Zammit**" citata mill-atturi, il-parti rilevanti ghall-kawza tal-lum hija dik fejn il-Qorti tal-Appell qalet hekk –

Il-klawsola komminatorja li tikkommina d-dekadenza tal-beneficcju mil-liberalitajiet lilu maghmula fit-testment jekk huwa b`xi mod jattakka l-istess testment hija valida sakemm ma tkunx kuntrarja ghal-ligi jew ghall-ordni pubbliku jew ghall-morali ; imma dan ma jfissirx illi l-beneficjarju jinkorri f`dik id-dekadenza jekk huwa jinsisti li legat ta` haga ta` haddiehor jigi interpretat mill-Qorti skond il-ligi. Dik il-klawsola komminatorja ma ghandhiex tigi estiza b`tali mod li l-beneficjarju jkolllu jogghod ghat-testment bla diskussjoni xejn jew jinkorri fid-dekadenza ; u bil-fatt li persuna persuna benefikata bit-testment titlob interpretazzjoni ta` legat ta` haga aljena u tinvoka n-nullita` tieghu dik il-persuna ma tikkedadix mil-liberalitajiet lilha mhollija bit-testment u fid-dekandenza komminata ghal min jimpunja t-testment. (sottolinear ta` din il-Qorti).

Diga` minn dan il-bran tohrog cara l-kawtela tal-qrati taghna fil-konsiderazzjoni ta` klawsoli ta` din ix-xorta ; in partikolari fl-ewwel lok, il-htiega li jassikuraw li klawsola bhal dik ma tkunx kontra l-ligi, kontra l-ordni pubbliku jew kontra l-morali ; u fit-tieni lok, il-htiega li klawsoli bhal dawn jinghataw interpretazzjoni stretta sabiex ikun rispettat dak li t-testatur ried jikseb bil-klawsola in kwistjoni.

Kien dejjem ritenut mill-qrati taghna li l-volonta` tat-testatur hija dik li tirrizulta mill-att innifsu u li meta disposizzjoni testamentarja hija cara din ghandha tinghata effett. Kif qalet il-Qorti ta' l-Appell fis-sentenza taghha tas-16 ta` April 2004 fil-kawza "**Maryrose Mifsud vs Av. Dr. Joseph Bartolo noe**" -

Il-volonta` tat-testatur hija dik li tirrizulta mill-att innifsu u b'rispett lejn dan il-principju kemm l-awturi kif ukoll l-gurisprudenza dejjem irritenew li mhux legittimu li tinghata interpretazzjoni ta' dak li xtaq it-testatur billi tali interpretazzjoni tista' tghawweg dak li fil-verita` ried it-testatur u b'hekk tmur kontra dik il-volonta` proprja hekk kif tirrizulta mill-qari tad-disposizzjoni testamentarja. Jekk id-disposizzjoni testamentarja hija cara, ghandha tinghata effett.

Fis-sentenza taghha tas-27 ta` Gunju 2003 fil-kawza "**Rose Alden pro et noe vs Raphael Pace**" din il-Qorti (**PA/PS**) qalet hekk –

*Dan premess, hi norma principali fit-testmenti illi wiehed ghandu jirrikorri ghall-interpretazzjoni letterali. "Ove le parole del testamento siano per se stesse chiare, non e` lecito con prove estrinsiche restringere o ampliarne il senso; la disposizione deve restare quella che le parole del testamento importino' - **"Carmelina Mifsud et -vs- Matilde Pullicino et".** 13 ta' Gunju 1888 (**Vol. XI pag. 633).** Fl-istess sens huma d-decizjonijiet fl-ismijiet **"Nutar Albert E. Micallef et -vs- Marietta Tonna",** Appell Civili, 30 ta' Ottubru 1950 u **"Farmacista George Mallia -vs- Carmela Mallia",** Appell Civili, 18 ta' Marzu 1957 ;*

Ma jkunx inopportun li jigi precizat ukoll illi "quantunque sia regola che 'non mens verbis sed verba menti servire debent', tuttavia anche nel caso di urto tra le parole e lo spirito della disposizione l'interprete non deve allontanarsi dalla lettera pero fondarsi su cio` che egli ritenga essere stato l'intenzione del testatore o dei contraenti, ma vi sara` luogo solo a tale interpretazione nel caso che la lettera sia oscura, per se` stessa o messa in confronto con tutto il contesto" - "Camilla ***Mallia -vs- Carlo Mamo et",*** *Appell Civili, 2 ta' Mejju 1921* ***(Vol. XXIV P I p 729)*** *;*

Fil-konsiderazzjoni tal-klawsola mertu ta` din il-kawza, il-Qorti tibda billi tirrileva fil-kaz tal-lum il-konvenuta mhijiex tikkontesta l-validita` tal-artikolu 10 bhala tali. Infatti ma ressqet l-ebda eccezzjoni fejn eccepiet in-nullita` tal-artikolu 10. Min-naha taghha lanqas din il-Qorti ma jidhrilha li ghandha tissolleva n-nullita` tad-disposizzjoni ghal ragunijiet ta` ordni pubbliku, anke ghaliex l-effett tal-artikolu 10 mhuwiex li jaqta` barra eredi minn xi dritt vis-sa-vis l-wirt izda li l-persuna koncernata ma tibqax eredi u ssir legittimarja.

Fil-kawza tal-lum, il-kwistjoni kollha hija : i) x`riedu jolqtu t-testaturi fl-imgieba tal-eredi sabiex tiskatta l-klawsola 10 ; u ii) x`irrizulta bhala prova vis-à-vis l-artikolu in kwistjoni.

Meta tigi inserita go testment klawsola ta` din ix-xorta, beneficjarju jista` jiddekadi mid-drittijiet li jikseb permezz ta` dak it-testment jekk bl-imgieba tieghu **jimmina** dak it-testment. Fit-testment taghhom, huwa evidenti li bl-artikolu 10 dak li Joseph u Angela Debattista riedu jippenalizzaw kien l-agir ta` xi hadd mill-eredi fir-rigward tat-testment fil-kazi specifikati fl-istess artikolu. Il-*common denominator* huwa t-testment.

L-argument tal-atturi huwa li bil-vizzju ikrah tal-loghob li kellha u bil-konsegwenzi anke finanzjarji negattivi li gab mieghu, il-konvenuta gabet l-inkwiet fil-familja u ghalhekk m`ghandhiex tibqa` eredi u tiehu biss il-legittima.

Mhuwiex kontestat li l-konvenuta ghandha vizzju serju hafna tal-loghob. Ghalkemm dejjem sabet l-appogg tal-atturi sabiex tirkeb il-vizzju, il-konvenuta baqghet toghdos fil-vizzju sakemm kienet kostretta thalli Malta biex tahrab mill-kredituri taghha. Dan kollu mhuwiex in diskussjoni.

Pero` fil-fehma tal-Qorti b`"*inkwiet*" fit-testment taghhom it-testaturi ma kienux qeghdin jirreferu ghall-problema tal-loghob tal-konvenuta. Jekk mhux ghal li sejra tghid il-Qorti aktar `il quddiem minhabba fatt wiehed li mhuwiex kontestat u cioe` illi meta Joseph u Angela Debattista ghamlu t-testment taghhom fl-2004, il-konvenuta kien diga` kellha l-vizzju tal-loghob. Infatti Angela Debattista tixhed illi l-konvenuta kellha l-vizzju tal-loghob tal-azzard sa minn meta kellha ghoxrin (20) sena. Il-konvenuta twieldet fl-1974. Kieku meta ghamlu t-testment it-testaturi riedu jiehdu mizura minhabba l-vizzju tal-loghob li kellha l-konvenuta ma kienux ihallu ghall-interpretazzjoni jekk dak il-vizzju kienx ighodd bhala "*inkwiet*" ghall-fini tal-artikolu 10 izda kienu jsib rimedju effettiv billi minhabba dak il-vizzju jeskludu mill-ewwel lill-konvenuta milli tkun eredi u jhallulha biss il-legittima ; u kien ikollhom kull dritt li jaghmlu hekk.

Fil-fehma tal-Qorti, id-dicitura tal-klawsola surriferita huwa car. It-testaturi semmew tlett cirkostanzi fejn kellha tiskatta d-dekadenza. L-ewwel cirkostanza huwa jekk l-eredi ma jaghtix il-kunsens tieghu. Din hija cirkostanza li tinqala` meta per ezempju l-eredi l-ohra jkunu jixtiequ jbieghu mmobbli li huwa parti mill-eredita` u l-eredi li jkun ma jaghtix l-kunsens tieghu sabiex isir tali bejgh ; ezempju iehor huwa meta l-eredi ma jaghtix il-kunsens tieghu ghall-imissjoni fil-pussess ta' legat. It-tieni cirkostanza msemmija fl-artikolu 10 huwa jekk l-eredi jipprova jattakka xi parti ta' t-testment bhal meta eredi jipprova jhassar disposizzjoni jew jipprova jattakka l-validita` stess tat-testment. It-tielet cirkostanza – dik li fuqha l-atturi qeghdin jimpernjaw l-azzjoni tal-lum – hija jekk l-eredi jaqla` l-inkwiet.

Hija l-fehma konsiderata tal-Qorti illi l-inkwiet li ghalih kienu qeghdin jirreferu t-testaturi mhuwiex inkwiet ta` natura generali, anke personali ta` xi hadd mill-eredi, izda kellu jkun inkwiet **<u>relatat u attinenti</u>** ghat-testment u

ghall-effetti tieghu nkluza d-divizjoni tal-wirt – fejn generalment jinqala` l-inkwiet.

Bhala prova ghall-fini tal-artikolu 10, l-atturi qeghdin jirreferu ghaz-zewg atti ta' kostituzzjoni ta' debitu fejn il-konvenuta ipotekat is-sehem taghha ta' wiehed minn ghaxra tad-dar residenzjali ta' ommha. Din il-Qorti m'ghandha l-ebda dubbju li l-ipoteka li ghamlet il-konvenuta holqot hafna ansjeta` u preokkupazzjoni fil-familja taghha – izda dan mhuwiex it-tip ta' inkwiet li kien intiz bl-artikolu 10.

Decide

Ghar-ragunijiet kollha premessi, il-Qorti qeghda taqta` u tiddeciedi din il-kawza billi filwaqt illi qeghda tilqa` l-eccezzjonijiet tal-konvenuta, qeghda tichad it-talbiet kollha tal-atturi. Minhabba c-cirkostanzi specjali u partikolari ta` dan il-kaz, il-Qorti, bl-applikazzjoni tal-Art 223(3) tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta` Malta, qeghda tordna li kull parti tbati l-ispejjez taghha.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------